TEMA BROJA: RATNI ZLOČIN NE ZASTAREVA

TEMA BROJA: RATNI ZLOČIN NE ZASTAREVA

Hronologija nacionalne pravde

Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije je od svog osnivanja (2003.) do sada procesuiralo ukupno 119 lica, od kojih je osuđeno 25, oslobođeno pet, optuženo 62 lica, a pod istragom se nalazi 18 lica. Ukupan broj žrtava u ovim predmetima je 2115. Pored toga, u toku su pretkrivični i krivični postupci u slučajevima nacista Petera Egnera, Milivoja Ašnera i Šandora Kepiroa, a i aktivnosti dela Tužilaštva na sprovođenju Akcionog plana Vlade Srbije na lociranju, hapšenju i transferu haških optuženika u MKTJ

29. avgust
Pokrenuta istraga protiv Petera Egnera

Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije podnelo je zahtev za sprovođenje istrage protiv Petera Egnera (86) zbog sumnji da je kao pripadnik IV odeljenja Gestapoa i SS unteršarfirer učestvovao u genocidu nad Jevrejima u Srbiji. Tužilaštvo predlaže Veću za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu da donese rešenje o određivanju pritvora protiv Egnera, a da se nakon što se u SAD okonča postupak za oduzimanje državljanstva, uputi molba za njegovu ekstradiciju Srbiji.
Tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević izjavio je agenciji Asošijeted pres.da će Srbija tražiti izručenje američkog državljanina Petera Egnera, koji se tereti za smrt 17.000 civila. Ministarstvo pravde SAD zatražilo je od Saveznog suda da ukine američko državljanstvo Egneru zbog zločina počinjenih u Beogradu.

Egner je osumnjičen po tri tačke - organizovanje i podsticanje na genocid, izvršenje genocida i ratni zločini protiv civilnog stanovništva. Na teret mu se stavlja da je od 8. decembra 1941. do 10. maja 1942. učestvovao u ubistvu jevrejskih žena i dece, tako što ih je sprovodio do kamiona sa gasnim komorama. Kao stražar obezbeđivao je odvođenje više grupa Jevreja od štaba Gestapoa do logora na Starom sajmištu, a kasnije do Jajinaca. U zahtevu se navodi da su svi Jevreji koji su pošli putem od logora na Starom sajmištu do Jajinaca ubijani u kamionima sa gasnim komorama. Njihova tela su ostavljana u masovnim stratištima u Jajincima pod Avalom. Egneru se stavlja na teret i da je kao stražar učestvovao u sprovođenju Jevreja muškog pola, starijih od 14 godina, u logor na Autokomandi, odakle su odvođeni na streljanje.

Gestapo, a posebno IV odeljenje, organizovalo je logore i pogubljenja. Za tri i po godine okupacije na taj način ubijeno je oko 150.000 civila iz Srbije. Kroz logor na Banjici prošlo je između 40.000 i 50.000 ljudi od kojih je streljano od 8.000 do 10.000.

Tužilaštvo je predložilo da se kao dokaz pribavi presuda protiv šefa Gestapoa u

Srbiji, pukovnika dr Vilhema Fuksa i ostalih vođa ove organizacije od 22. decembra 1946. Egner je 28. aprila počeo da radi u kancelariji Fuksa. Nemci su okupirali Beograd 12. aprila, a već 19. Gestapo je izdao naredbu da se svi Jevreji prijave, ili će u suprotnom biti streljani.

Istražni sudija Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu pokrenuo istragu protiv Petera Egnera

U saopštenju Veća za ratne zločine Okružnog suda precizirano je da se rešenjem o sprovođenju istrage Egneru na teret stavlja izvršenje krivičnih dela genocid i ratni zločin protiv civilnog stanovništva na teritoriji Beograda, u periodu od aprila 1941. godine do oktobra 1944. godine, u svojstvu podoficira SS jedinica.

Objašnjeno je da je istražni sudija rešenje o sprovođenju istrage doneo i pre saslušanja okrivljenog radi prikupljanja ostalih dokaza i podataka relevantnih za odlučivanje, s obzirom na to da postoji opasnost od odlaganja. Svako odlaganje sprečilo bi efikasno sprovođenje istrage, imajući u vidu da je Egner u poznoj životnoj dobi, kao i to da su eventualni svedoci do kojih bi sud u toku istrage mogao da dođe, verovatno, u istoj takvoj dobi, navedeno je u saopštenju suda.

Pošto je istražni sudija pokrenuo istragu protiv Egnera, Srbija može da podnese zahtev za njegovo izručenje iz SAD.

15. septembar
Dr Efraim Zurof u Tužilaštvu za ratne zločine: Rešenost srpskih vlasti da procesuiraju ratne zločine primer celom svetu

Tužilac za ratne zločine Republike Srbije Vladimir Vukčević sastao se sa direktorom Centra "Simon Vizental" u Jerusalimu dr Efraimom Zurofom, povodom pretkrivičnih i krivičnih postupaka u slučajevima Petera Egnera, Milivoja Ašnera i Šandora Kepiroa. Razgovoru u Tužilaštvu za ratne zločine su, pored saradnika tužioca, prisustvovali i ministarka pravde Snežana Malović i direktorka Jevrejske zajednice Vojvodine Ana Frenkel.

Na konferenciji za novinare, posle sastanka koji je trajao puna četiri sata, dr Efraim Zurof je ocenio da je rešenost Srbije da se obračuna sa nacističkim zločincima primer celom svetu, a naročito Austriji i Mađarskoj, jer, kako je rekao, u slučaju Ašnera i Kepiroa, ne postoji politička volja tih zemalja da se oni privedu pravdi. „Nijedna vlada se ne može naterati da procesuira naciste, a korak koji je napravila Vlada Srbije je jasan podsetnik celom svetu kakav stav treba imati prema ratnim zločinima", istakao je Zurof. Predsednica novosadske Jevrejske opštine Ana Frenkel ocenila je sastanak Zurofa, Vukčevića i Malovićeve kao "istorijski".

24. septembar
Tužilaštvo za ratne zločine podnelo istražnom sudiji Veća za ratne zločine zahtev za sprovođenje istrage protiv državljanina Mađarske Šandora Kepiroa (94).

Kepiro je osumnjičen za učešće u genocidu tokom Drugog svetskog rata. Tužilaštvo je ocenilo da je osumnjičeni svesno i voljno saučestvovao u delu aktivnosti mađarskog okupacionog režima koji je za vreme racije u Novom Sadu od 20. do 23. januara 1942. godine ubio najmanje 2.000 Srba i Jevreja u nameri da uništi članove tih nacionalnih grupa. Civili su masovno ubijani u kućama, dvorištima, na ulicama, na igralištu i pravoslavnom groblju.

Najmasovnija i najmonstruoznija ubistva dogodila su se na novosadskoj plaži Štrand na Dunavu, gde su na temperaturi od oko minus 30 stepeni Celzijusovih žrtve dovožene po grupama do unapred isečenih rupa na ledu i tu ubijani iz pešadijskog naoružanja. Civili su bili skidani i oduzimane su im sve vrednije stvari. Osumnjičeni Kepiro je kao žandarmerijski kapetan komandovao i grupom istražnih patrola koje su u ulicama Cara Dušana, Futoškoj i Ulici Nikole Tesle, pa do Trga Slobode, ubile najmanje 42 civila - Srba i Jevreja, od kojih je 11 bilo maloletno. Kepiro je naređivao i da se hapse i privode takozvanom legitimacionom odboru, ali i ubijaju, pretežno Srbi i Jevreji. Pretkrivični postupak u predmetu Kepiro tužilaštvo je započelo na osnovu incijative direktora Centra "Simon Vizental" iz Jerusalima Efraima Zurofa. Tužilaštvo je predložilo Sudu da donese rešenje o sprovođenju istrage protiv osumnjičenog Kepira bez njegovog saslušanja, a nakon toga da se donese i rešenje o određivanju pritvora. Predloženo je i da se uputi molba Ministarstvu pravde Srbije da od Mađarske zatraži ekstradiciju Kepiroa.

Kepiro „na ledu" 19 meseci

– Austrijanci već 30 godina nisu uspešni u procesuiranju ratnih zločinaca, ali ne zato što ih nemaju, već zato što vlast ne uspeva da ih goni. To je političko-kulturno-istorijski problem, paradoksalno, u zemlji koja je bila žrva žrtva Hitlerove politike. Austrija ne želi da se suoči s prošlošću. U Mađarskoj je situacija drugačija, Kepiro je već osuđen na deset godina, ali je Nemačka, po okupaciji Mađarske, ukinula tu odluku. Na naše zahteve da nam dostave tu presudu, u Budimpešti su prvo rekli da je navodno nema, da bismo je potom našli u Muzeju žrtava genocida u Beogradu. Podnosili smo kasnije zahteve da se Kepiro procesuira, ali za proteklih 19 meseci nije ništa učinjeno – objasnio je Efraim Zurof, koji se u "slučaju Ašner" nada objektivnom sudu nezavisnog, švajcarskog lekara koji treba da utvrdi da li Ašner pati od demencije i hoće li biti sposoban za suđenje. Podsećamo, britanski tabloid "San" snimio ga je kako se provodi u jednom lokala tokom nedavnog Evropskog prvenstva u fudbalu.

Jerusalimski Centar "Simon Vizental" zainteresovao se za Milivoja Ašnera, predstojnika Gradskog redarstva u Slavonskoj Požegi (načelnik policije) još 2004, kada je sa Fondom Targum Šliši raspisao nagradu u Hrvatskoj od 10.000 dolara za sve informacije o nacističkim zločinama u Drugom svetskom ratu.

Krajem juna iste godine u ovoj susednoj zemlji promovisana je "Operacija: Poslednja šansa". Uprkos brojnim pretnjama hrvatskim Jevrejima, operacija je ubrzo dala prve rezultate - prijavljen je Milivoj Ašner. Prijavio ga je Alen Budaj (danas direktor organizacije Margelov institut), koji je istraživao nacističke zločine u Požegi, i koji je odbio da primi nagradu.

Iste godine, direktor jerusalimskog Centra "Simon Vizental" dr Efraim Zurof sreo se sa hrvatskim zvaničnicima i dostavio njihovom Državnom tužilaštvu dokaze protiv Ašnera. Hrvatska je 21. marta 2005. poslala Austriji, u kojoj Ašner danas živi sa suprugom, zahtev za izručenje, ali, po tvrdnjama jerusalimskog Centra, austrijski državni organi su odbijali da postupe po tom zahtevu. Austrijske vlasti su prvo odlučile da Ašner ne može da bude izručen Hrvatskoj zato što je austrijski državljanin. Kasnije su priznali da je možda ipak državljanstvo stekao nelegalnim putem, ali da je previše bolestan i dementan da bi mogao da izdrži i saslušanje, a kamoli suđenje.
("Nedeljni telegraf")

30. septembar
Saradnja Tužilaštva za ratne zločine i Kancelarije specijalnih istraga Ministarstva pravde SAD na slučaju Petera Egnera

Tužioci Kancelarije specijalnih istraga Ministarstva pravde SAD Mišel Bar, Dejvid Ričards i Džudit Šulman, razgovarali su sa Tužiocem za ratne zločine Vladimirom Vukčevićem i njegovim saradnicima koji rade na slučajevima ratnih zločina i genocida u Drugom svetskom ratu. Tokom sastanka su razmotrene mere kojima bi se saradnja u razmeni informacija nastavila i u budućim slučajevima od zajedničog interesa.

Tužilaštvo i Kancelariija specijalnih istraga istražuju i krivično gone lica osumnjičena za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i kršenja ljudskih prava, bez obzira na nacionalnu pripadnost i vreme kada su zločini počinjeni.

Tužilašvo za ratne zločine podnelo je krajem avgusta zahtev za sprovođenje istrage protiv Petera Egnera zbog sumnji da je kao pripadnik Četvrtog odeljenja Gestapoa i SS unteršarfirer učestvovao u genocidu nad Jevrejima u Srbiji i zatražilo od Veća za ratne zločine da Egneru odredi pritvor. Pošto je Ministarstvo pravde SAD zatražilo od Saveznog suda da ukine američko državljanstvo Peteru Egneru zbog zločina počinjenih u Beogradu, u SAD je pokrenut postupak za oduzimanje državljantva Egneru, nakon čega će Srbija uputiti molbu za njegovu ekstradiciju.

Vladimir Vukčević, Tužilac za ratne zločine Republike Srbije

Poštovana gospođo Frenkel, poštovana gospođo Malović, poštovani gospodine Zurof, uvaženi dame i gospodo,

Danas smo otvorili novu stranicu istorije naših pravosudnih institucija, koje već imaju zavidan kredibilitet. Zato smo sada, kao demokratsko i civilizovano društvo, na putu da se uhvatimo u koštac sa zločinima iz četrdesetih godina prošlog veka.

Direktor Centra Simon Vizental, gospodin Zurof, i njegov tim, sa predstavnicima Tužilaštva za ratne zločine razmenio je i razmenjuje saznanja radi kompletiranja predmeta ratnih zločina i genocida iz Drugog svetskog rata. Upravo je završen prvi deo radnog sastanka koji je iniciralo naše Ministarstvo pravde, a na predlog Tužilaštva za ratne zločine Srbije. Posle ove konferencije nastavlja se radni deo sastanka.

Zahtev za sprovođenje istrage protiv Petera Egnera, pretkrivični postupci protiv Milivoja Ašnera i Šandora Kepiroa, poruka je sa ovog mesta da će svaki zločin biti istražen i, ukoliko bude validinih dokaza, procesuiran. To je naša obaveza prema pravnom poretku Srbije, ali pre toga i prema žrtvama i njihovim potomcima.

Želim takođe da naglasim da je za nas veoma važno i razumevanje koje predstavnici Ambasade SAD u Beogradu imaju za slučaj Petera Egnera. Napominjem ovom prilikom da upravo predstavnici Službe za otkrivanje ratnih zločina iz SAD dolaze u radnu posetu našem Tužilaštvu krajem meseca. Isto tako, podsećam vas da se postupak oduzimanja državljanstva Peteru Egneru vodi u SAD, što je uslov da bismo mi u Srbiji mogli da utvridimo istinu o zločinima o kojima se trenutno vodi istraga.
Na žalost, izgleda da ovde nismo mnogo naučili iz strahota Drugog svetskog rata, jer ponovo pred našim sudskim većima, od dvehiljadite godine, imamo postupke za masovne i monstruozne ratne zločine.

Smisao tih procesa, pored moralne i pravne poruke, je i još jedna, upozoravajuća, preventivna. Ratni zločini ne zastarevaju. To je poruka pre svega mladoj generaciji. Želim da ih više nikada ne opteretimo tim pričama iz prošlosti, osim u onoj meri koja je opominjuća i koja je nepohodna za dostizanje kolektivnog pamćenja o zlu.

Odajem veliko priznanje i izražavam divljenje za rad gospodina Zurofa, za njegovu posvećenost dostizanju pravde u svetu, za istrajnost da se svi nekažnjeni, a živi nacistički zločinci izvedu pred lice pravde. Mi ćemo mu kao institucija, ali i kao odgovorni ljudi, u svakom trenutku pružiti podršku.

Gospodine Zurof, ovde imate prijatelje koji teže istim vrednostima kao i Vi.

U Beogradu, 15.09.2008.godine

21. juli
Beograd - Savet za nacionalnu bezbednost saopštio da je akcijom srpskih službi bezbednosti lociran i lišen slobode haški optuženik, bivši lider bosanskih Srba Radovan Karadžić. Karadžić je priveden istražnom sudiji Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, u skladu sa Zakonom o saradnji sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju.

Snežana Malović, Ministar pravde Republike Srbije

Imam veliku čast da Vam se obratim danas kada su, imam utisak, gospodin Zurof i gospodin Vukčević, poslali jasnu poruku celom svetu: RATNI ZLOČIN NE ZASTAREVA. Slučajevima u koje je naše pravosuđe zakoračilo, mislim na Egnera, Kepira i Ašnera, jasno su stavili do znanja da je Srbija na braniku pravih i pravnih vrednosti.

Živimo u vremenu velikih izazova, imamo pred nama mogućnost da biramo: hoćemo li štititi lažne vrednosti i kriminal uobličen u najgora kršenja humanitarnog prava ili ćemo raskinuti sa tom mračnom prošlošću i poći putem budućnosti, evropskim putem, baš onim koji vodi mudrom politikom u kojoj ćemo stvarati prijatelje i na Zapadu i na Istoku, u bolji život za građane Srbije. Taj drugi put koji je zacrtala Vlada Srbije ukazuje nam da će se njime lakše koračati ukoliko imamo profesionalna suđenja za ratne zločine koja individualizuju odgovornost, kao i ako poštujemo žrtve: i tuđe i svoje.

Ne smemo zaboraviti nijednu žrtvu, ni one iz nedavnih ratova na području bivše Jugoslavije, ali ni one iz Drugog svetskog rata. Na žalost, u istoriji čovečanstva, eliminacija drugih, zato što su DRUGI, drugačiji, bila je učestala pojava. Nacisti su tridesetih i četrdesetih godina ovog veka ubijali Jevreje i druge narode jer su bili drugačiji. To su činile i horde dobrovoljaca i drugih oružanih formacija sa raznim oznakama na reveru i u Bosni, Hrvatskoj devedesetih.

Ja sam 30 ili 40 godina mlađa od završetka Drugog svetskog rata, ali želim, kao građanka Srbije, ali i građanka sveta, da moja zemlja učini sve da se kazne zločini nad Jevrejima i drugim narodima tokom Drugog svetskog rata. Ne želim i ne smemo zaboraviti naše prijatelje i naše sugrađane Jevreje, koji su bili izloženi progonu, pogromu, koji su zbog tragične nacističke politike ili izgubili živote ili zlostavljani negde u logorima. Veliki je hendikep za Srbiju da su upravo takvi, sjajni, sposobni ljudi, ljudi od posla, mudrosti, tradicije, uma, morali da napuštaju ove prostore pod pritiskom nacizma. Zato želim jasno da poručim ovde: MI IMAMO OBAVEZU PREMA NJIHOVIM POTOMCIMA U SRBIJI, SAD, IZRAELU, GDE GOD DA ŽIVE, DA IM KAŽEMO ISTINU O STAROM SAJMIŠTU, O BANJICI, O DEPORTACIJAMA U LOGORE IZ SRBIJE...

Zato, uz poštovanje svih pravnih pravila i načela, prezumpcije nevinosti, nezavisnosti pravosuđa, prava na fer suđenje, kao građanin Srbije želim da iskažem svoje očekivanje da ćemo na ova pitanja u sudskim postupcima, ovde u Srbiji, dobiti adekvatne odgovore.

Kao ministarka pravde obećavam potomcima žrtava da ću učiniti sve da Egnera, Kepira, Ašnera, izvedemo pred lice pravde u kome će pravosudni organi odlučiti da li su odgovorni za smrt nedužnih ljudi četrdesetih godina ovog veka.

U Beogradu, 15.09.2008. godine

SAOPŠTENjE ZA JAVNOST
H I T N O

- Uhapšen Stojan Župljanin
Stojan Župljanin (57), jedan od četiri haška begunca, uhapšen je danas oko 12.30 časova u okolini Beograda i potom priveden istražnom sudiji Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu.

Akcijom lociranja i hapšenja rukovodio je Vladimir Vukčević, Tužilac za ratne zločine Republike Srbije i Koordinator Akcionog tima Vlade Republike Srbije za lociranje, hapšenje i transfer haških optuženika u Međunarodni krivični Tribunal za bivšu Jugoslaviju. U akciji su učestvovali pripadnici MUP-a Republike Srbije, i Bezbednosno-informativne agencije.

Tužilac Međunarodnog krivičnog Tribunala za bivšu Jugoslaviju optužio je Župljanina za zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja. Optužnica tereti Župljanina da je tokom 1992. godine planirao, podsticao, naredio, počinio, kao učesnik u udruženom zločinačkom poduhvatu, pomagao i podržavao njihovo planiranje, pripremu i izvršenje.

Kao načelnik Centra službi bezbednosti u Banjaluci, bio je policijski funkcioner na najvišem položaju u Autonomnoj regiji Krajine (Zajednica opština Bosanska Krajina) i zastupao policiju u Kriznom štabu ARK. Prema optužnici Tužilaštva MKTJ, Krizni štab je koordinaro i sprovodio opšti plan preuzimanja kontrole i etničkog čišćenja na teritoriji koja je obuhvatala Banjaluku, Bosansku Krupu, Bosanski Novi, Bosanski Petrovac, Čelinac, Donji Vakuf, Ključ, Kotor Varoš, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most , Šipovo i Teslić.

Služba za odnose sa javnošću
Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije